

Člani SRD raziskujejo večinoma individualno, dvakrat mesečno pa se sestajajo v Ljubljani in na sestankih obravnavajo aktualne zadeve, predstavljajo svoje delo, sprejemajo nove člane in poslušajo predavanja raznih strokovnjakov (nekaj naslovov: Rodoslovni viri v škofijskem arhivu Maribor, Kaj priimek pove rodoslovcu, Prvi popis prebivalstva na Slovenskem). V letošnjem letu je v načrtu še Rodoslovje in etnologija, Izkušnje profesionalnega rodoslovca, Rodovniki človeštva, Predkrščanska osebna imena v slovenskih priimkih, Rodoslovje in študij zgodovine, Pomen rodoslovja za novejšo politično zgodovino, Epikraniološka povezava družine grofov Celjskih. Včasih jih obiščejo tudi rojaki iz tujine, zlasti iz Amerike, ki iščejo svoje korenine.

Lansko leto je izšel prvi slovenski priročnik za raziskovanje rodu (Vasja Butina: MOJ RODOVNIK, Cankarjeva založba, 1998), ki je osnova za delo rodoslovca. V njem je opisano, kako se raziskuje, upravlja in vodi genealoško zbirko, kateri so viri za raziskovanje rodu, kako se pravilno zapisujejo podatki. Pomembno je tudi vpisovanje podatkov v računalnik s pomočjo programov - najbolj znan je program BK5 (Brother's Keeper), ki ga uporabljajo mnogi člani SRD.

Člani SRD so večinoma s področja Ljubljane, Gorenjske, Štajerske, delno Notranjske, zato se je pokazala potreba, da bi malo bolj obdelali tudi Primorsko. Zbralo se nas je nekaj navdušencev (zaenkrat z Obale), ki že nekaj časa raziskujemo svoj rod in nekateri izmed nas so našli prednike za nekaj stoletij. Odločili smo se, da ustanovimo sekcijo SRD za obalno območje. Pri organizaciji nam prav prijazno pomaga Matična knjižnica Izola, ki nam je brezplačno dala v uporabo svoje prostore, računalnik in priključek na internet. Upamo, da bomo na ta način tudi mi kaj prispevali v skupni slovenski rodovnik.

Darko Darovec, Claudio Povoło

ČAST: ISTOVETNOST IN DVOUMNOST NEFORMALNEGA KODEKSA (Sredozemlje, 12. - 20. stol.).

V soorganizaciji Znanstveno-raziskovalnega središča Republike Slovenije Koper in Zgodovinskega društva za južno Primorsko iz Kopra ter v sodelovanju z Oddelkom za zgodovino iz Benetk in Oddelkom za pravne študije Univerze iz Udin bo v Kopru med 11. in 13. novembrom 1999 potekala trodnevna mednarodna konferenca zgodovinarjev z naslovom *Čast: istovetnost in dvoumnost neformalnega kodeksa (Sredozemlje, 12. - 20. stol.)*. Univerzitetne ustanove iz Italije so že skoraj stalnica v soorganizaciji naših tovrstnih prireditelj, poleg italijanskih in seveda slovenskih kolegov vselej vabimo tudi zgodovinarje iz Hrvaške, tako posameznike kot ustanove, za tokratno mednarodno konferenco pa smo

poleg kolegov iz navedenih držav povabili še zgodovinarje iz Izraela, Nemčije oziroma Švice, Črne gore in 7 eminentnih zgodovinarjev iz ZDA

V skoraj vseh evropskih jezikih vsebuje izraz *čast* temeljno pomensko dvojnost. Po eni strani se čast posameznika navezuje na njegovo *krepostno* vedenje, na njegovo sposobnost sprejemanja vrednot in vedenja, ki jih je mogoče zajeti v nenapisani kodeks miselne in splošne kulture določene družbene sredine. Po drugi strani pa je koncept časti posameznika tesno povezan s skupino, ki ji pripada, z družbeno hierarhijo, ki opredeljuje njegovo vlogo in funkcijo. Čast torej, ki se nanaša tako na etične ali moralne vrednote, a tudi na merila, ki skupino, kateri posameznik pripada, opredeljuje. Seveda je mogoče tako dvojnost pogosto zaznati samo v luči zapletenih osebnih in družinskih odnosov, ki obstajajo tako med različnimi družbenimi razredi kot znotraj vsakega razreda posebej.

Tako razločevanje (oziroma taka nejasnost) navaja k razmisleku o zgodovinskem razvoju pojma časti, predvsem pa o odnosu med častjo ter naravo in značilnostmi institucionalnega, političnega in verskega sistema, katerih naloga je bila, da na različne načine in različno intenzivno uzakonjujejo legitimnost statusnih in premoženjskih razlik, a tudi rešujejo spore v zvezi s samo definicijo *častnega* obnašanja.

Jasno je torej, da mora biti pristop k tematiki časti kompleksen; čast naj namreč ne bi bila zgolj družbena *govorica*, ki predpisuje vedenje in določa vloge in hierarhije, temveč težko oprijemljivo področje sporov, v katerih so se vedno znova oblikovali družinski in institucionalni odnosi in v katerih sta razsežnosti svetega in posvetnega skušali obstoječo resničnost interpretirati na različne načine. Z zgodovinsko-pravno prelomnico, za katero so bili značilni kodeksi in začetek tako imenovanega stoletja meščanstva, ta kompleksnost izgine, a samo na videz. Dokaj razširjeni in trdovratni sodni pluralizem, ki je spremljal navidezno novitost *Kodeksa*, je namreč še dolgo opredeljeval ruralno družbo, močno prežeto z vrednotami, ki jih običajno razumemo pod pojmom časti. Prepletenost odnosov med državo in Cerkvijo, predvsem na občutljivem področju porok, pa je bila še dolgo izraz nezanemarljive vloge, ki jo je govorica časti odigrala tudi na gospodarsko in politično najpomembnejših področjih družbe devetnajstega stoletja in kasneje.

Na konferenci, posvečeni vprašanju časti, naj bi bolj ali manj neposredno načeli različne tematike in vprašanja, pri čemer bi, kolikor bi le bilo mogoče, dali prednost interdisciplinarnemu pristopu in zgodovinskim vidikom, ki bi omogočali *prevrednotenje* tradicionalno avtoreferenčnih študijskih področij. Upošteva je hevristično kompleksnost govorice časti, naj bi bila konferenca osredotočena na temeljna vprašanja, medtem ko naj bi bil cilj posameznih študijskih dnevov nizanje najrazličnejših tem, a tudi njihovo neposredno povezovanje.

A) Bistveno vprašanje za osrednjo temo je definicija (zgodovinska, antropološka, sodna) samega pojma časti, razumljena predvsem v njeni etični konotaciji oz. v konotaciji vrednot, ki opredeljujejo identiteto določene skupnosti (v najširšem smislu besede) in posameznikov v njej. Te vrednote bi lahko imenovali univerzalne, sprejema jih namreč skupnost kot celota, in sicer kljub statusnim in razrednim razlikam. Običajno zadevajo specifičnost moškega in ženskega spola in kompleksnost njihovih interakcij. Kaj torej določa moško in žensko čast, kateri etični parametri so značilni za obnašanje obeh spolov, kateri elementi vzpostavljajo med njima določen odnos in kateri ustvarjajo kontekst, v katerem sta teoretično spojena v *unicum*, opremljen z etično pozitivnimi in čednostnimi simboli in vsebinami.

B) Čast si lastijo vsi družbeni sloji. Oblast pa se na kontroverznem področju časti oblikuje kot pravica. Montesquieu ni slučajno trdil, da so družbe, ki jih vodi monarh, podobne družbam, ki jih usmerjajo skrivnostni mehanizmi časti. Vzdušje implicitne sakralnosti, ki je prežemalo kraljevsko oblast, je vladarju zagotavljalo predpravo nesporne časti. Nič kaj drugače ni bilo s plemstvom, ki je zahtevalo tako pojmovanje časti, ki naj bi izhajalo neposredno iz njihovega statusa in privilegijev. Značilnosti, ki so določale predvsem pojem moške časti (kot na primer pogum, zahteva po prednosti, plemenitost po krvi in po imenu), so bile neločljive od pojmovanja statusa privilegiranega plemstva. Ti vidiki prihajajo najočitneje do izraza tam, kjer se je kontroverzna, a stalna povezava med monarhom in plemstvom izražala v enačenju med častjo in častnimi naslovi, ki jih je podeljeval vladar, kar je postalo posebej očitno od sedemnajstega stoletja dalje, ko se je začela prava tekma za častne naslove (pogosto brez vsakršne zveze z neposrednim izvajanjem politične moči).

C) Teme in vprašanja, ki bi jih načeli v prvih dveh točkah, bi, vsaj v njihovih glavnih smernicah, zelo težko ločili od očitno kontrastnih odnosov med državo in Cerkvijo oz. od številnih sporov, ki so se med srednjim in novim vekom vneli med cerkveno in posvetno oblastjo.

D) Govorica časti je predstavljala najpomembnejši izraz družbe, za katero sta bili dolgo značilna sodni pluralizem in izrazito nagnjenje k neformalnemu reševanju sporov. Razvoj upravnih in sodnih sistemov novih državnih tvorb pa je bolj kot k odpravljanju pripomogel k slabljenju teh značilnosti.

Z obdobjem kodifikacij je sodni pluralizem, razširjen v družbah, kjer sta ga ohranjala tradicija in identiteta, prevzel obliko *subkultur*, ki so kljub svoji nedvoumno podrejeni poziciji v določeni meri vendarle uspele vplivati na pisanje kodeksov. In tako je govornica časti začela svoj počasni in neustavljivi zaton, pri čemer se je postopoma omejevala na vse bolj obrobna območja. Mediji in urbanizacija so jo končno povsem izrinili. Njeni izrazi preživetja pa so v resnici zgolj medel odsev kulture, ki je stoletja dolgo igrala vlogo pravega nefor-

malnega sodnega sistema, kar bo poleg navedenega v ospredju obravnave zgodovinarjev na tem srečanju.

Darko Darovec

1400-LETNICA KOPRSKE ŠKOFIJE IN OMEMBE SLOVANOV V ISTRI

Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko načrtujeta za leto 2000 v soorganizaciji z Zgodovinskim inštitutom Milka Kosa ZRC SAZU iz Ljubljane, Filozofsko fakulteto v Pulju ter Accademio dei Concordi iz Roviga organizacijo mednarodne konference *1400-letnica koprške škofije in omembe Slovanov v Istri*. Čeprav ta obletnica sovpada z letošnjim letom, se bo prireditve ujemale še z 2000-letnico Kristusovega rojstva in s tem začetka krščanske dobe ter 300-letnico izida knjige koprškega škofa Pavla Naldinija *Krajepis koprške škofije*, ki bo ob tej priložnosti izdana v prevodu v slovenskem jeziku.

Koprška škofija, po virih dokazano prvič ustanovljena leta 599, ko je bila oblikovana skupno z Novigrasko škofijo, je namreč v naslednjih stoletjih nedvomno igrala zelo pomembno vlogo na lokalnem prostoru. Istega leta, kot je bila ustanovljena koprška škofija, pa se v pismih tedanjega papeža Gregorja I. prvič omenjajo Slovani, ki da skupno z Obri vdirajo v Istro in jo puščajo.

Dva dogodka v istem letu v daljni preteklosti na tem območju pomenita silne spremembe. V določenem smislu je bil prav od teh dveh dogodkov odvisen nadaljnji etnični, religiozni in kulturni preobrat, ki mu gre iskati korenine v današnji civilizacijsko-kulturni podobi jugozahodnega dela slovenskega nacionalnega in etničnega ozemlja.

Prav zato bo na simpoziju v sodelovanju s kolegi iz Italije in Hrvaške podana celovita slika o družbenih odnosih znotraj koprške škofije, ki se odlikuje po svoji specifični zgodovini, ter o prisotnosti Slovanov, Slovencev in Hrvatov, ter Italijanov na tem območju skozi prizmo cerkveno-upravnih, verskih in kulturnih dogajanj. Napoveduje se predstavitev vrste posebnosti in novosti v preučevanjih, ki jih označuje prav ozemlje koprške škofije, saj je obsegalo praktično vse ozemlje Slovencev v Istri in segalo celo preko Dragonje na območji Savudrije in Kaštela. Predstavljene bodo značilnosti slovenske kolonizacije v Istro ter spori in sožitja z drugima prevladujočima etničnima skupnostma, Hrvati in Italijani. Razdelan bo tudi pravni značaj in pomen slovenskega življa v koprski škofiji v preteklosti vse do njene ukinitve oz. združitve s tržaško škofijo leta 1830.

Oblikovanju slovenske in hrvaške kulturne in verske dejavnosti bo posvečen poseben programski sklop. Ne gre pozabiti, da je bilo prav v koprski škofiji najmočnejše oporišče glagoljašev, kajti vsaj od srede 15. stoletja dalje